

Persrichtlijn

de Rechtspraak

Inhoudsopgave

	Inleiding	1
1	Dienstverlening aan de pers	4
2	Informatie voorafgaande aan een rechtszaak en tijdens lopende procedures	6
3	De zittingen	10
4	Informatie over uitspraken	14

Inleiding

De gerechten stelden in 2003 een gezamenlijke persrichtlijn vast met regels die de gerechten hanteren ten aanzien van de pers. Binnen de rechtspraak is in de loop van de jaren echter het denken over de taak van de pers in relatie tot de openbaarheid van rechtspraak veranderd. Bovendien is de juridische grondslag van de persrichtlijn 2003 vanuit wetenschappelijke hoek betwist. Een herziening was noodzakelijk.

Terechtingszittingen hebben in beginsel plaats in het openbaar. Het doel van deze openbaarheid is onder meer het mogelijk maken van controle op het werk van rechters, officieren van justitie en advocaten. Omdat de meeste burgers voor hun beeld van de rechtspleging afhankelijk zijn van berichtgeving in de geschreven pers en op radio en televisie, fungeert de pers als intermediair tussen het gerecht en het grote publiek. De gerechten dienen de pers in staat te stellen deze taak te vervullen.

Deze nieuwe richtlijn biedt aan de medewerkers van de gerechten – en daarmee aan de pers – inzicht in de belangen die bij de openbaarheid van rechtspraak spelen en hoe en door wie die belangen worden afgewogen. De richtlijn schept voorts duidelijkheid over wat de pers van de medewerkers van de gerechten mag verwachten en hoe de gerechten de pers behoren te voorzien van informatie voorafgaande, tijdens en na rechtszaken. Tevens wordt een aantal praktische zaken uitgewerkt.

In deze persrichtlijn zijn nieuwe inzichten betrokken zoals die onder meer voortvloeien uit de 'Declaration' van het Comité van ministers van de Raad van Europa van 10 juli 2003 en de 'Recommendation' van 24 juni 2004 van het Comité van ministers van de Raad van Europa betreffende "the provision of information through the media in relation to criminal proceedings" (Recommendation Rec 2003, 13).

De belangrijkste verschillen ten opzichte van de richtlijn 2003 zijn:

- de persrichtlijn richt zich tot de medewerkers van de gerechten en geeft aan wat de pers van de gerechten mag verwachten;
- het gratis beschikbaar stellen van rollijsten aan journalisten;
- het uitbreiden van de opnamemogelijkheden voor radio en televisie;
- een verplichte motivering als de rechter afwijkt van deze richtlijn.

Openbaarheid in verdrag en Grondwet

Openbaarheid van rechtspraak is een fundamenteel rechtsbeginsel. Het doel van openbaarheid is onder meer het mogelijk maken van controle op de rechtspleging van buitenaf. Het rechtsbeginsel van openbaarheid van rechtspraak ligt vast in artikel 6 van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EVRM) (*fair trial*) en in artikel 121 Grondwet. Naast de openbaarheid spelen ook andere rechtsbeginselen een rol. In artikel 8 EVRM (*respect for private and family life*) staat de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer centraal. Artikel 10 EVRM (*freedom of expression*) garandeert het recht op vrijheid van meningsuiting, met inbegrip van het recht van een ieder om inlichtingen en denkbeelden te ontvangen of te verstrekken.

Deze rechtsbeginselen hebben een gelijk gewicht, zij het dat openbare zittingen onvermijdelijk altijd een zekere inbreuk op de persoonlijke levenssfeer van betrokkenen betekenen. Bij de behandeling van rechtszaken zal, als daartoe aanleiding bestaat, worden afgewogen of de toegang tot de rechtszaal geheel of gedeeltelijk dient te worden beperkt. Artikel 6 EVRM bepaalt wat dat betreft: *“de toegang tot de rechtszaal kan aan de pers en het publiek worden ontzegd, gedurende de gehele terechtzitting of een deel daarvan, in het belang van de goede zeden, van de openbare orde of nationale veiligheid in een democratische samenleving, wanneer de belangen van minderjarigen of de bescherming van het privéleven van procespartijen dit eisen of, in die mate als door de rechter onder bijzondere omstandigheden strikt noodzakelijk wordt geoordeeld, wanneer de openbaarheid de belangen van een behoorlijke rechtspleging zou schaden”*. Dit sluit in grote lijnen aan bij de gronden waarop, blijkens artikel 10 EVRM, de vrijheid van meningsuiting kan worden beperkt, zij het dat in die bepaling als afzonderlijke beperkingsgrond de waarborging van *“het gezag en de onpartijdigheid van de rechterlijke macht”* nog wordt genoemd.

Het is de taak van de rechter die de zaak behandelt, om het belang van de vrije toegang tot de rechtszaal af te wegen tegen de andere belangen die in het EVRM worden genoemd. In de Nederlandse wetgeving is dit op diverse plaatsen nader uitgewerkt. Voor het civiele recht is die uitwerking in hoofdzaak te vinden in artikel 27 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, voor het strafrecht in artikel 269 van het Wetboek van Strafvordering, voor het bestuursrecht in artikel 8:62 van de Algemene wet bestuursrecht en voor het belastingrecht in artikel 27c van de Algemene wet inzake rijksbelastingen.

Het uitgangspunt is dat zittingen voor een ieder en dus ook voor de pers vrij toegankelijk zijn. De rechter die de zitting leidt, kan echter beperkingen stellen. In alle gevallen dat hij daartoe besluit, moet de rechter die beslissing motiveren en doet hij dat in het openbaar.

Bij de beslissing om de toegang tot de rechtszaal geheel of gedeeltelijk te beperken, spelen verschillende gezichtspunten, zoals:

- de persoonlijke levenssfeer van procesdeelnemers;
- een ordelijk verloop van de zittingen;
- de veiligheid;
- de aard van de behandelde zaak: strafzaken zullen in het algemeen een zwaardere inbreuk op de persoonlijke levenssfeer maken dan bijvoorbeeld een gemiddeld civiel- of bestuursrechtelijk geschil;
- het recht van een ieder op een eerlijke behandeling van zijn zaak;
- het beginsel dat ieder, tegen wie een vervolging is ingesteld, voor onschuldig wordt gehouden totdat zijn schuld in rechte is komen vast te staan;
- de beïnvloeding van procesdeelnemers door de aanwezigheid van de media, in het bijzonder van de audiovisuele media;
- de belangen van een behoorlijke rechtspleging;
- het gezag en de onpartijdigheid van de rechter.

Ten slotte: deze richtlijn geldt ook voor de rechtspleging in hoger beroep, en daarom kan overal waar hierna het woord "rechter" staat, in voorkomende gevallen ook "raadsheer" worden gelezen.

1 Dienstverlening aan de pers

- 1.1 De gerechten stellen de pers in staat om haar werk te doen. Zij zorgen voor faciliteiten in en rond de rechtszaal.
- 1.2 Ieder gerecht voorziet in een afdeling Communicatie. Deze afdeling dient – tenminste tijdens kantooruren – bereikbaar te zijn. Tevens wijst het gerecht één of meer persrechters aan.
- 1.3 De persrechter is samen met de afdeling Communicatie verantwoordelijk voor de woordvoering over rechtszaken en uitspraken. Het contact met de persrechter verloopt via de afdeling Communicatie.
- 1.4 Het gerechtsbestuur is verantwoordelijk voor de woordvoering namens het gerecht over alle zaaksoverstijgende onderwerpen. Het contact met het gerechtsbestuur verloopt via de afdeling Communicatie.
- 1.5 De afdeling Communicatie verwijst de pers voor informatie over gerechts-overstijgende en landelijke onderwerpen naar de Raad voor de rechtspraak.
- 1.6 Het gerecht verstrekt op de website www.rechtspraak.nl algemene en actuele informatie aan de pers.
- 1.7 Ieder gerecht werkt in beginsel mee aan het maken van documentaires en het geven van interviews. Aanvragen daartoe worden ingediend bij en gecoördineerd door de afdeling Communicatie.

Toelichting bij 1.1 - 1.7

Het is in Nederland niet gebruikelijk dat rechters hun eigen vonnis toelichten of anderszins spreken over wat er in een zaak op de zitting is gebeurd. De rechter 'spreekt door zijn vonnis' zoals dat heet.

In de praktijk is dat echter niet toereikend om de vragen die er over de rechtspraak rijzen, adequaat te beantwoorden. Daarom heeft elk gerecht een afdeling Communicatie die onder meer zorgt voor een goede persvoorlichting. De juridische informatie wordt doorgaans gegeven door een persrechter. Dat is een rechter die persvoorlichting als neventaak heeft en de betreffende uitspraak niet zelf heeft gedaan/geen deel heeft uitgemaakt van de combinatie die de betreffende uitspraak heeft gedaan.

Op www.rechtspraak.nl zijn alle adressen en telefoonnummers van de contactpersonen voor de pers te vinden. De afdelingen Communicatie gebruiken het 'Handboek Persvoorlichting' om te zorgen voor een professionele, uniforme aanpak van persvragen. Ook deze richtlijn is bedoeld om bij alle gerechten een heldere, zoveel mogelijk gelijke dienstverlening aan de pers te bereiken.

2 Informatie voorafgaande aan een rechtszaak en tijdens lopende procedures

- 2.1 De afdeling Communicatie voorziet de pers desgevraagd tijdig van de vereiste informatie over komende en lopende rechtszaken.
- 2.2 De in dit hoofdstuk vermelde informatie wordt niet verstrekt wanneer de behandeling van de zaak plaatsvindt achter gesloten deuren.
- 2.3 Het gerecht stelt een week voor de zitting gratis zittingslijsten ter beschikking aan de pers.
- 2.4 In strafzaken, voorlopige voorzieningen in bestuurszaken en in korte gedingen liggen dagvaardingen en verzoekschriften uiterlijk één week voor de zitting onder embargo ter inzage voor de pers. Hiervan zijn uitzonderd zaken op het gebied van personen-, familie- en jeugdrecht en andere zaken die op wettelijke gronden achter gesloten deuren worden behandeld. In alle zaken die op kortere termijn dan één week kunnen worden aangebracht, worden deze stukken direct nadat de zaak is aangebracht ter inzage gelegd. Het embargo geldt tot het moment waarop met de openbare behandeling van de zaak is begonnen. De pers heeft een eigen verantwoordelijkheid bij het omgaan met de verstrekte gegevens.

Toelichting bij 2.1 - 2.4

De komende rechtszaken staan meestal uiterlijk één week voor de zittingsdatum vermeld op zogenoemde 'zittingslijsten'. Deze lijsten – in feite de agenda van een gerecht – geven inzicht in de vraag welke partijen met welke geschillen binnenkort in een openbare zitting voor het gerecht komen. Rechtszaken die op grond van de wet achter gesloten deuren worden behandeld, staan niet op deze lijsten vermeld. Het betreft bijvoorbeeld zittingen op het gebied van het familierecht, zoals echtscheidingen en ondertoezichtstellingen, zittingen op grond van de Wet bijzondere opnemingen psychiatrische ziekenhuizen, strafzittingen met een minderjarige verdachte, zittingen waarop faillissementsaanvragen worden behandeld en zittingen waar belastingzaken aan de orde zijn.

Verder kan de rechtbank wettelijk in alle zaken bepalen dat de terechtzitting geheel of gedeeltelijk met gesloten deuren zal plaatsvinden, als de rechtbank van oordeel is dat ►

dit in het belang van de goede zeden, de openbare orde of de veiligheid van de staat nodig is, dan wel indien de belangen van minderjarigen of de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer van procesdeelnemers dit eisen of de openbaarheid het belang van de goede rechtspleging ernstig zou schaden.

Het gerecht stelt de zittingslijsten gratis ter beschikking aan de pers. Omdat deze informatieverstrekking zo wezenlijk is voor het functioneren van rechtbankverslaggevers, blijven het Besluit bijzondere tarieven in burgerlijke zaken en soortgelijke regelingen buiten toepassing. Het heffen van bedragen op dit soort informatie zou immers een drempel opwerpen voor de controle op het werk van de rechter.

De zittingslijsten zijn niet bij alle gerechten even uitgebreid. Er zijn gerechten die per zitting een korte beschrijving van het geschil geven. Andere gerechten volstaan met de aanduiding van het type rechtszaak en de namen van partijen of verdachten. Zeker in gerechten met beknopte zittingslijsten liggen de inleidende processtukken, dus de dagvaardingen waarmee rechtszaken bij het gerecht worden aangebracht, ter wille van de begrijpelijkheid tijdig voor de zitting ter inzage.

Andere processtukken die de inhoud van het dossier in een rechtszaak vormen, liggen niet voor de pers ter inzage. De wet verbiedt dat. Deze stukken zijn alleen ter inzage voor de procespartijen zelf, voor eventuele belanghebbenden en voor de gerechtsambtenaren. Op de informatie op de zittingslijsten, dus op de namen van betrokkenen en de inhoud van de zaak, rust een embargo tot aan het moment dat de zaak in het openbaar wordt behandeld. Tot dan kunnen de dagvaardingen immers nog worden ingetrokken en heeft de rechtszaak in feite niet bestaan. De gerechten gaan er dan ook vanuit dat de pers voorafgaand aan zittingen prudent omgaat met de verstrekte informatie. Voor zover het verdachten betreft, geeft de Nederlandse pers in de regel al vorm aan deze verantwoordelijkheid door namen van verdachten of andere, soms zeer persoonlijke details niet in hun publicaties te vermelden.

- 2.5 Op de website www.rechtspraak.nl wordt informatie verstrekt over lopende zaken indien daarvoor landelijke aandacht bestaat.

Toelichting bij 2.5

Deze vorm van informatieverstrekking zal zich vooral voordoen bij grote zaken. Te denken valt aan praktische informatie, bijvoorbeeld over het aantal beschikbare plaatsen voor de pers in die bepaalde zaak en de planning van de behandeling van een zaak over verschillende dagen. Ook komt het voor dat bij grote zaken op www.rechtspraak.nl in de vorm van een 'dossier' een overzicht wordt gegeven van de stand van zaken van een procedure. In strafzaken komt het regelmatig voor dat, voordat tot inhoudelijke behandeling van de zaak wordt overgegaan, er diverse pro forma- of regiezittingen zijn. Een overzicht van de daar bevolen onderzoekshandelingen zoals psychiatrisch onderzoek of getuigenverhoren is dan verhelderend voor de stand van zaken. Ook in grote, langlopende civiele zaken kan een dergelijk overzicht nuttig zijn.

- 2.6 De woordvoering over strafrechtelijke vooronderzoeken berust bij het openbaar ministerie.
- 2.7 De persrechter kan desgevraagd mededelingen doen over beslissingen in het kader van de voorlopige hechtenis, indien de pers al op de hoogte is van de zaak of de naam van de verdachte en/of het feit dat er een beslissing moet worden genomen over diens voorlopige hechtenis.
- 2.8 Ook kan de persrechter desgevraagd mededelingen doen over beslissingen van een niet-openbare raadkamer over de (verdere) vervolging indien de pers reeds op de hoogte is van de zaak of de naam van de verdachte en/of het feit dat de raadkamer een beslissing hierover moet nemen.

Toelichting bij 2.6 - 2.8

Tot het moment dat een strafzaak op de openbare zitting wordt behandeld, ligt het op de weg van het openbaar ministerie om informatie te verstrekken. In die periode is er immers nog geen sprake van een openbare behandeling door een gerecht. In die periode kunnen er al wel door het gerecht (de rechter-commissaris in strafzaken of de raadkamer gevangenhouding) beslissingen worden genomen over de voorlopige hechtenis van een verdachte. Dit soort beslissingen wordt overeenkomstig de wet in beslotenheid behandeld. De beslissingen worden in beginsel alleen aan de verdachte en zijn raadsman en het openbaar ministerie bekend gemaakt. Dat heeft te maken met het feit dat in de regel het strafrechtelijk onderzoek dan nog in volle gang is. Openbaarmaking van de beslissingen die dan genomen worden, kan dat onderzoek schaden. Het gerecht verstrekt hierover daarom geen informatie. Hierop wordt uitsluitend een uitzondering gemaakt indien door de pers wordt gevraagd naar een beslissing van de rechter-commissaris of de raadkamer gevangenhouding en de pers al op de hoogte is van de naam van de verdachte, de zaak en/of het feit dat er een beslissing over zijn voorlopige hechtenis moet worden genomen. In dat geval kan worden medegedeeld of de bewaring/gevangenhouding al dan niet is verleend en de duur daarvan. Over de gronden waarop deze beslissing berust, worden in beginsel geen mededelingen gedaan.

3 De zittingen

- 3.1 De openbare zittingen zijn altijd toegankelijk voor de schrijvende pers.
- 3.2 Tijdens de zittingen kunnen tekeningen worden gemaakt.
- 3.3.1 Fotografen, televisie- en radioploegen melden zich vooraf bij de afdeling Communicatie van het gerecht.
- 3.3.2 Voorafgaand aan de zitting wordt aan fotografen gelegenheid geboden foto's te maken.
- 3.3.3 In verband met een ordelijk verloop van de zitting kan het gerecht bepalen dat een beperkt aantal cameraploegen wordt toegelaten en als voorwaarde stellen dat zij deelnemen aan een poolregeling.
- 3.3.4 In verband met een ordelijk verloop van de zitting worden filmopnamen gemaakt vanuit een vaste opstelling.
- 3.3.5 De pers kan tijdens de zittingen in ieder geval beeld- en geluidsopnamen maken van de opkomst van de rechtbank, de opening van de zitting door de voorzitter, de voordracht van de tenlastelekking, het requisitoir in strafzaken, de pleidooien en het doen van de uitspraak, behoudens in uitzonderlijke omstandigheden.
- 3.3.6 De rechter bepaalt op een daartoe strekkend verzoek in hoeverre de pers opnamen kan maken van andere delen van de zitting dan de hiervoor onder 3.3.5 genoemde.
- 3.3.7.1 Tijdens de delen van de zitting waarvan opnamen gemaakt mogen worden, mogen van de professionele procesdeelnemers steeds beeld- en geluidsopnamen worden gemaakt, tenzij zij hun bezwaren daartegen kenbaar hebben gemaakt.

- 3.3.7.2** Tijdens de delen van de zitting waarvan opnamen gemaakt mogen worden, mogen van de niet-professionele procesdeelnemers géén beeld- of geluidsopnamen worden gemaakt, tenzij zij daarvoor tevoren hun uitdrukkelijke toestemming hebben gegeven. In bijzondere omstandigheden kan de rechter toestemming weigeren.
- 3.3.8** De pers kan buiten de rechtszaal opnamen maken op plaatsen in het gerechtshof die door de afdeling Communicatie van het gerecht zijn aangewezen.

Toelichting bij 3.1-3.3.8

De schrijvende pers doet sinds jaar en dag verslag van wat er zich op de zitting tussen de procespartijen en de rechter afspeelt. Ook tekenaars hebben van oudsher een rol in de rechtbankverslaggeving.

De aanwezigheid van de schrijvende pers in de rechtszaal heeft niet of nauwelijks invloed op het proces. Zo'n 'papieren' beschrijving, waarin de journalist zijn indruk van de zitting als geheel samenvattend weergeeft, eventueel ondersteund door een getekende impressie van de zitting, wordt als minder indringend ervaren dan opnamen van beeld of geluid. Daarom zijn in deze richtlijn specifieke regels opgenomen voor het maken van audiovisuele opnamen. Het maken van beeld- en geluidsopnamen in de rechtszaal zou kunnen verhinderen dat de betrokkenen bij een rechtszaak, vooral verdachten of slachtoffers of (andere) getuigen van een misdrijf, zich vrij voelen om te spreken. Evenals de wetenschap dat opnamen via televisie, radio en internet in beginsel overal kunnen worden uitgezonden en kunnen worden herhaald. Deze druk kan het doel van de behandeling ter zitting – de waarheidsvinding – verstoren. Anderzijds zullen er ook betrokkenen zijn die de aanwezigheid van televisie- en radioverslaggevers aangrijpen om voor zichzelf een podium te creëren bij het grote publiek. Ook dat dient niet het doel van de zitting. In dat soort gevallen kan verslaggeving door audiovisuele pers een goed verloop van het proces beïnvloeden.

Om het maken van beeld- en geluidsopnamen tijdens de zitting zo min mogelijk storend te laten zijn, dienen opnamen vanaf een vast punt gemaakt te worden. Datzelfde geldt voor fotografie. Aanbevolen wordt om, in verband met de voorbereidingstijd van de uitvoering van een verzoek, aanvragen voor het maken van beeld- of geluidopnamen ten minste 24 uur voorafgaand aan de zitting te doen. ►

De rechter die de zitting leidt, is verantwoordelijk voor een goed verloop van het proces. De rechter kan daarom, tegen de achtergrond van de belangen in deze richtlijn, bepalen dat van bepaalde onderdelen van de zitting geen beeld- of geluidsopnamen gemaakt mogen worden. De onderdelen van de zitting die procedureel van aard zijn of waar professionele procesdeelnemers zoals advocaten en officieren van justitie aan het woord zijn, mogen wel altijd worden opgenomen. Onder zeer uitzonderlijke omstandigheden, bijvoorbeeld bij veiligheidsrisico's, kunnen verdergaande beperkingen worden gesteld. Voor de schrijvende pers geldt dit dus niet.

Wanneer delen van de behandeling ter zitting niet opgenomen mogen worden, zal die beslissing worden gemotiveerd.

Wie in beeld?

Over het in beeld brengen van publiek en niet-professionele procesdeelnemers (zoals verdachten, andere procespartijen, getuigen, deskundigen of slachtoffers) geeft de richtlijn specifieke regels.

In beginsel wordt er vanuit gegaan dat de niet-professionele procesdeelnemers bezwaar hebben tegen opnamen en dat het maken van opnamen deze mensen zal beïnvloeden bij het afleggen van verklaringen en dus de waarheidsvinding en een goed procesverloop zal belemmeren. Daarom mogen deze mensen niet in beeld worden gebracht.

Maar deze niet-professionele procesdeelnemers kunnen toestemming geven om wel in beeld gebracht te worden. In die gevallen zal de rechter dat in de regel toelaten. De zittingsrechter dient hierover dan wel tevoren te worden geïnformeerd. In uitzonderlijke gevallen kunnen er belangen zijn om hiervan af te wijken.

Voor verdachten in strafzaken zal de rechter vrijwel nooit toestaan dat zij in beeld mogen worden gebracht. Een uitzondering kan gelden als de verdachte zelf geen bezwaar maakt. In het strafrecht geldt als absoluut uitgangspunt dat iemand onschuldig is, totdat de rechter zijn oordeel heeft uitgesproken ('de onschuldpresumptie'). Tijdens de behandeling van een strafzaak wordt daarom uitgegaan van de onschuld van de betreffende verdachte. Zouden er voordat de eventuele veroordeling is uitgesproken, opnamen worden verspreid waaruit valt af te leiden wie de verdachte is, dan wordt vooruitgelopen op de uitspraak. Wanneer de betrokkene uiteindelijk door de rechter zou worden vrijgesproken, dan kan hij door de beelden in de media inmiddels al 'publiekelijk veroordeeld' zijn. Ook hier prevaleert dus het belang van een eerlijk proces. ►

Ook slachtoffers in strafzaken zullen vrijwel nooit in beeld gebracht mogen worden. Het gaat immers per definitie om kwetsbare procesdeelnemers die in de regel verklaringen van zeer persoonlijke aard afleggen. Uit oogpunt van bescherming van hun persoonlijke levenssfeer en evenzeer in het belang van een goed en eerlijk verloop van de strafzaak, mogen van hen geen opnamen gemaakt worden.

Professionele procesdeelnemers (rechters, griffiers, officieren van justitie en advocaten) zijn nooit als privépersoon op een zitting aanwezig, maar altijd uit hoofde van hun functie. Tot de professionele procesdeelnemers rekenen we niet de (vaste) procesvertegenwoordigers in de bestuursrechtspraak. Zij moeten dus tevoren uitdrukkelijk toestemming geven om van hen beeld- en geluidsopnamen te maken.

In beginsel wordt er vanuit gegaan dat deze professionele procesdeelnemers er geen bezwaar tegen hebben dat hun publieke optreden wordt opgenomen. Dat geldt vooral voor rechters en officieren van justitie, van wie het functioneren nu juist het onderwerp van de controle van de pers vormt. Daarom is het vanzelfsprekend dat zij, bij audiovisuele opnamen van (delen van) de zitting, in beeld zullen komen. In uitzonderlijke gevallen kunnen er belangen zijn om hiervan af te wijken. Advocaten kunnen in alle gevallen bezwaar maken tegen het maken van beeld- en geluidsopnamen.

Publiek moet zich vrij voelen een zitting bij te wonen zonder de kans te lopen te worden gefilmd. Daarom is bepaald dat publiek niet in de zaal en ook niet in andere delen van het gerechtsgebouw mag worden gefilmd. Als het publiek zich met de pers wil verstaan, dan is daar buiten het gerecht alle mogelijkheid toe.

Het voorgaande geldt ook voor het maken van geluidsopnamen, zij het dat dit medium als minder indringend wordt ervaren dan het maken van beeldopnamen. Dit kan tot een andere afweging leiden.

- 3.3.9** Rechtstreekse uitzending wordt in beginsel niet toegestaan. Geluidsfragmenten waarin namen voorkomen dienen te worden aangepast door bijvoorbeeld de namen te wissen of te vervangen door een geluidssignaal.

4 Informatie over uitspraken

- 4.1 De gerechten publiceren op de dag van de uitspraak, onmiddellijk na het uitspreken daarvan, in geanonimiseerde vorm alle uitspraken waarvan bekend is dat daarvoor persbelangstelling bestaat op de site www.rechtspraak.nl. Publicatie kan niettemin geheel of gedeeltelijk achterwege blijven in gevallen waarin de wet in verband met zwaarwegende belangen van anderen voor het verstrekken van uitspraken (zie artikel 4.2) uitzondering voorschrijft.
- 4.2 Het gerecht verstrekt de pers op verzoek een geanonimiseerd afschrift van uitspraken, voor zover de wet dat toelaat.

Toelichting bij 4.1- 4.2

Dagelijks worden er in een gerecht vele tientallen uitspraken gedaan.

Uit diverse wetsbepalingen volgt dat alle uitspraken, gedaan na een openbare of een niet-openbare terechtzitting, in het openbaar worden gedaan. Beslissingen van de raadkamer, beschikkingen geheten, waarvoor een niet-openbare behandeling is voorgeschreven, worden daarentegen niet in het openbaar gedaan, zoals bv. bij de raadkamer die beslist over de voorlopige hechtenis van een verdachte. Datzelfde geldt voor de beslissingen van de rechter-commissaris.

Steeds vaker plaatst een gerecht de tekst van uitspraken die belangwekkend zijn of waarvan bekend is dat daarvoor belangstelling bestaat vanuit de pers, kort nadat de uitspraak is gedaan op de site www.rechtspraak.nl. Het is goed om daarbij een korte samenvatting te publiceren waarbij juridisch jargon wordt vermeden.

Bij de publicatie worden de namen van privé-personen uit de tekst gehaald, zodat de uitspraak geanonimiseerd op het internet staat. De anonimiseringsrichtlijn is te vinden op de site.

De op www.rechtspraak.nl gepubliceerde uitspraken blijven daar staan. Door de anonimisering wordt voorkomen dat de site in feite een verzameling wordt van (strafrechtelijke) justitiële gegevens over personen, en daarmee een verkapt vorm van hun justitiële documentatie.

Verzoeken om afschriften van uitspraken moeten worden ingediend bij de afdeling Communicatie. Voor het verstrekken van (afschriften van) uitspraken aan anderen dan de betrokkenen bij een rechtszaak, zoals de pers, geeft de wet regels. Het gaat dan om de artikelen 28 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, artikel 365 van het ▶

Wetboek van Strafvordering, artikel 8:79 van de Algemene wet bestuursrecht en artikel 27g van de Algemene wet inzake rijksbelastingen.

De gemeenschappelijke hoofdlijn van deze bepalingen is dat een gerecht uitspraken verstrekt aan derden die daarom vragen, tenzij de belangen van degenen die als procespartij, als verdachte, getuige, slachtoffer of anderszins bij de zaak betrokken zijn, zich daartegen verzetten. Voorstelbaar is dat met publicatie van uitspraken vele, mogelijk vergaande details over het privéleven van mensen, hun psychische gesteldheid en andere aspecten van persoonlijk leven, in de openbare sfeer worden gebracht. Het is evident dat dit de belangen van die betrokkenen kan schaden. Het is ook om die reden dat uitspraken geanonimiseerd worden voordat ze op www.rechtspraak.nl worden gezet. De pers die een zaak op de voet volgt, weet overigens toch wel om welke zaak het gaat. Daarentegen is het voor anderen, die de personalia van de betrokkenen niet kennen, niet te herleiden wie het betreft.

Op grond van genoemde wetsbepalingen kunnen ook uitspraken die niet op www.rechtspraak.nl zijn gepubliceerd of uitspraken die in het verleden zijn gedaan, worden opgevraagd. Bij dit soort verzoeken moet steeds een belangenafweging worden gemaakt, zoals de wet dat voorschrijft.

Deze afweging wordt – vooral in strafzaken – steeds weerbarstiger naarmate er meer tijd verstrijkt. Men heeft dan inmiddels een opgelegde straf uitgediend en daarmee, gezien de bedoeling van straf in ons rechtssysteem, dus ook ‘geboet’ voor zijn misdaden. Een hernieuwde openbaarmaking van de oude veroordeling gaat aan dat beginsel voorbij en kan dus als een dubbele bestraffing worden ervaren.

Voor uitspraken in civiele zaken of bestuursrechtelijke zaken ligt dat iets minder zwaar, maar ook daar is denkbaar dat men – hoewel de situatie sindsdien heel anders is geworden – als het ware kan blijven worden achtervolgd door een rechterlijke uitspraak uit het verleden.

Anderzijds doen zich situaties voor waarin de pers behoefte heeft aan informatie over eerder gedane uitspraken over een bepaalde persoon. Te denken valt aan iemand die na beëindiging van de maatregel ter beschikking stelling (tbs) opnieuw een strafbaar feit begaat. Dan kan het, mede uit oogpunt van controle op de rechtspraak, van belang zijn dat duidelijk wordt op welke wijze is geoordeeld dat de maatregel beëindigd kon worden.

Bij dit onderwerp zijn de omstandigheden van het betreffende geval allesbepalend. Er wordt naar gestreefd om bij de afdelingen Communicatie concrete voorbeelden van verzoeken en daarop genomen beslissingen te verzamelen en te plaatsen op Intro, zodat op dit gebied landelijk zoveel mogelijk een zelfde lijn wordt getrokken.

Colofon

De persrichtlijn is op initiatief van de landelijke persrechtersvergadering en onder auspiciën van de Presidentenvergadering opgesteld en goedgekeurd door de Presidentenvergadering op 9 januari 2008.

Samenstelling en redactie

Viviënne van Amstel, persrechter rechtbank Utrecht

Eveline Hartogs, griffier Hoge Raad

Lieneke de Klerk, persrechter rechtbank 's-Hertogenbosch

Mariëtte Kobussen, persrechter rechtbank 's-Hertogenbosch

Erik Koster, persrechter rechtbank Zwolle-Lelystad

Inge Oevering, communicatieadviseur gerechtshof 's-Gravenhage

Anke Pouw, coördinator communicatie Raad voor de rechtspraak

Mia Roessingh, persraadsheer gerechtshof Arnhem

Frank Spreuwenberg, persrechter rechtbank Breda

Dirk Vergunst, persrechter rechtbank Zutphen

Ilse Westenenk, communicatieadviseur rechtbank 's-Hertogenbosch

Uitgave

Raad voor de rechtspraak

Afd. Kabinet en Communicatie

Postbus 90163

2509 LP Den Haag

070 – 361 9712

voorlichting@rechtspraak.nl

Februari 2008

